

Z knihy:

JACOBI, J. *Psychologie C. G. Junga*. Praha: Psychoanalytické nakladatelství, 1992, s. 76 - 77.

Analytická psychologie a náboženství

Tak je také Jungova psychologie a pokus odhalit západnímu člověku věčné pochody psychických proměn jen „jedním stádiem v procesu vývoje vyššího vědomí lidstva, které je na cestě k neznámým cílům, ale žádnou metafyzikou v obvyklém smyslu. Především v tomto smyslu je to jen psychologie, ale v tomto rozsahu také poznatelná, srozumitelná a ... skutečná; skutečnost s tušením, a proto živá“.

To, že se Jung spokojuje s psychologicky poznatelným a odmítá ve svém učení metafyzická hlediska, nemá tedy být žádným gestem skepticismu namířeného proti víře nebo důvěře ve vyšší moc. „Máme se přísně varovat každé výpovědi o transcendentnu, neboť by stále svědčila jen o směšné domyšlivosti lidského ducha, který si není vědom své omezenosti. Je-li tedy Bůh nebo tao pojmenováním hnutí nebo stavu duše, je tím něco řečeno jen o poznatelném, nikoli však o nepoznatelném, o kterém nemůžeme podat vůbec žádnou výpověď.“ Říká-li tedy Jung jako psycholog, že „bůh je archetyp“, míní tím „typ v duši, což, jak známo, pochází od „typos“ = úder, vtisknutí. Samo slovo archetyp předpokládá tedy rážbu ... V kompetenci psychologie jako empirické vědy je pouze zjistit, zda v duši nalezený „typus“ může být na základě srovnávacího výzkumu označen např. za „boží obraz“ nebo ne; o možné existenci Boha tím není řečeno nic pozitivního ani negativního. Stejně tak málo potvrzuje např. archetyp „hrdiny“ skutečnou existenci takové postavy ... Jako oko slunci, tak odpovídá duše Bohu; v každém případě musí tedy duše mít možnost vztahu, srovnání s boží podstatou v sobě, jinak by souvislost nemohla existovat. Toto srovnání je v psychologické formulaci archetypem obrazu Boha.“ Více o tom z hlediska psychologie říci nelze a ani nemá být řečeno.

„Náboženské stanovisko pojímá typ jako stopu razidla, vědecké jako symbol neznámého a nepoznatelného obsahu.“ V zrcadle lidské psyché můžeme absolutně právě jen tušit, tak jak se „lomí“ v naší omezenosti lidských tvorů, ale nikdy poznat v jeho pravé podstatě. Toto tušení absolutně je psyché imanentní, ale vždy bude moci být vyjádřeno jen nějakým obrazem, který je schopen zachytit to lidské, ne však „mimolidské“; to „zcela jiné“, božské, zůstane navždy nesdělitelné.

Náboženská víra je darem z milosti, který nemůže být nikomu nikým - ani psychoterapeutem - vnucen. „Náboženství je zjevnou cestou ke spáse. Jeho tvrzení jsou produkty předvědomého vědění, které se vždy a všude vyjadřuje v symbolech. I když je rozumem nepostihujeme, přesto působí, protože naše nevědomí se uznává jako vyjádření univerzální psychické podstaty. Proto stačí víra - pokud je k dispozici. Každé rozšíření a zesílení racionálního vědomí nás však odvádí dále od pramenů symbolů a jeho převaha nám brání jim porozumět. Taková je dnešní situace; nemůžeme otočit kolo zpět a křečovitě znovu věřit tomu, o čem „víme, že neexistuje“. Mohli bychom si však říci, co symboly vlastně znamenají; tímto způsobem nejenže mohou zůstat zachovány nezměrné poklady naší kultury, ale také si tak opět otevřeme nový přístup ke starým pravdám, které se pro nesrozumitelnost své symboliky naší době ztratily ... Člověku dneška chybí porozumění, které by mu mohlo pomoci k víře.“

Jung příliš mnoho ví o škodlivých následcích „vnucených“ pouček, přijatých bez reflexe, pod vlivem tradice; ví příliš dobře, že životaschopně a efektivně se může rozvíjet jen to přirozeně vyrostlé, ne však uměle neroubované. Proto se lidi, kteří se svěřují jeho vedení, snaží paměť k samostatnému rozhodování a zodpovědnosti za sebe, a není ochoten ulehčit jim tuto úlohu třeba tím, že by jim zaměření, které by měli přijmout, přímo předepsal. Neboť věcí bude v zážitku hlubokých symbolických obsahů své duše nacházet věčné zásady, které mu působení Boha v jeho nitru tisíckrát potvrzují a stále mu připomínají skutečnost, že Bůh stvořil člověka ke svému obrazu, zatímco nevěcí, který věřit nechce nebo přes všechnu touhu po víře se žádným aktem vůle nebo poznání nemůže dosáhnout, bude na své cestě do nitra veden přinejmenším ke skutečnému prožívání, ke zkušenosti věčných základů bytí a tímto způsobem snad i dojde ve svém zápase k něčemu jako charisma víry.

Kdo jednou šel touto cestou, ví, že vede zážitky, jejichž reprodukce se vymyká jakémukoli slovnímu popisu; je možné je srovnávat jen: s extázemi mystiků a zasvěcených všech dob. Místo k vědění vzešlému z myšlení, které je víře bytostně cizí, vede proces individuace k vědění ze zkušenosti jehož platnost a realita je skutečně prožívána, takže se stala neotřesitelnou jistotou. Že je něco takového možné i v rámci vědeckého učení postaveného na přísně empirické a fenomenologické základně, jako je Jungovo, znamená v praktické psychologii něco zásadně nového a slibného.